

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Panarion, Hoc Est, Arca Medica Variis Diuinæ Scriptvræ
priscorumq[ue] Patrvm Antidotis aduersus Animi morbos
instructa**

Busaeus, Johannes

Moguntiae, 1608

Superbia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54834)

illos Philosophos coram discipulis suis una conflagrantibus erubescens, quibus nihil ad
 Dum pertinere suadebant, quibus animas, aut nullas aut non in pristina corpora re-
 turas affirmabant, etiam Peccatas, non ad Rhadamanti, nec ad Minos, sed ad impium
 Christi tribunal palpitantes? Tunc magis tragœdi audiendi, magis scilicet vocales
 Ironiæ venustæ
 sua propria calamitate. Tunc histriæ cognoscendi solutiores multo per ignem, et
 spectandus atriga in flammea rota totus rubens: xystici contemplandi, non in gymna-
 sio, sed in igne iaculati, nisi quod nec tunc quidem illos velim visos, ut qui mali in alio
 potius conspectum in satibilem conferre, qui in Dominum de se uerunt. Hic est ille (Jo-
 cam) fabri, aut quæstuarii filius, Sabbathi destructor, Samaritæ, et Damoniæ uolens.
 Hic est, quam à Iuda redemistis, hic ille arundine et colaphis diuerberatus, spina-
 tis dedecoratus, felle et aceto potatus. Hic est, quem clam discentes subripuerunt, et
 surrexisse dicatur, vel hortulanus detraxit, ne lactuce suæ frequentia comitantibus
 laderentur. Ut talia spectes, ut talibus exultes, quis tibi Prætor, aut Consul, aut Ge-
 stor, aut sacerdos de sua liberalitate præstabit? et tamen hæc iam quodam modo habi-
 mus per fidem Spiritu imaginante representata. Ceterum qualia illa sunt, quæ nec uo-
 lus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt? Credo, circo et prætraque
 nea, et omni stadio gratiora.

VIDE V. Blasphemia. Chorea. Colloquia otiosa. Curiositas. Exemplum
 malum. Immodestia. Lingua abusus. Luxuria. Lusus aleæ. Otium. So-
 cietas praua. Voluptas carnalis.

S V P E R B I A

Remedia contra Superbiam.

Prou. 6. 16.
 Prou. 8. 13.
 Prou. 16. 5.
 Eccli. 10. 7.

Iac. 4. 6.
 1 Pet. 5. 5.
 Iob. 40. 6.
 Eccli. 10. 18.
 Isa. 2. 12.

Soph. 1. 9.
 Matth. 23. 12.

Tob. 4. 14.

I R E M E D. Considera quid tradat diuina scriptura de superbia. Tra-
 dit autem primò eam esse Deo exosam, & omnium peccatorum
 originem. Ut in prouerbis Salomonis. Sex, inquit, sunt, quæ odit Dominus,
 et septimum detestatur anima eius. Oculos sublimes, linguam mendacem, et Et. Ar-
 rogantiam et superbiam ego detestor. Et. Abominatio Domini est omnis arrogans. Et
 in Ecclesiastico. Odibilis coram Deo est, et hominibus superbia. Et. Initium omni
 peccati est superbia. Et apud B. Iacobum & Petrum. Deus superbis resistit, humili-
 bus autem dat gratiam. 2. tradit eam grauius puniri à Deo. B. Iob dictum est. O-
 nem arrogantem humiliat. Ecclesiastici verò. Radices gentium superbarum arefecit
 Deus, et plantauit humiles ex ipsis gentibus. Quid ergo superbis terra et cinis? Et. Maie-
 Dies Domini super omnem superbum, et excelsum, et arrogantem, et humiliabitur. Et
 Sophoniæ. Visitabo super omnem qui arroganter ingreditur. Et Christi apud Mat-
 thæum. Qui se exaltauerit, humiliabitur. 3. dhortatur à superbia, & prouo-
 cat ad sectandam humilitatem. Ut apud Tobiam. Superbiam nunquam in tuo
 sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: in ipsa enim initium sumpsit omnis perdis-

110. Et in Ecclesiastico. *Quanto magnus es humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam.* Et apud Matthæum. *Discite à me, ait Christus ipse, quia mitis sum & humilis corde.*

II. REMED. Considera quid S. Patres de ea scribant. B. CYP. ad Cornelium. *Ille qui presumit & contumax est, vir sibi iactans, nihil omnino proficiet, qui dilatavit tanquam inferus animam suam, &c. Exaltatio & inflatio, & arrogans ac superba iactatio non de Christi magisterio, qui humilitatem docet, sed de Antichristi spiritu nascitur, cui e. probat per prophetam Dominus. Tu autè dixisti in animo tuo, in caelum ascendam, super stellas Dei ponam sedem meam, &c. Basilius in admonitione ad filium spiritualem, *Vir humilis. Deo est similis: superbus autem cum sit Deo odibilis, diabolo similis est. Humilis licet in habitu videatur vilissimus, gloriosus est in virtutibus. Superbus autem, & si decorus videatur aspectu, tamen in vtilem eum mani festant opera ipsius, & per incessum & motus dignoscuntur eius superbia, & ex verbis publicatur eius leuitas. Cupit semper laudari ab hominibus, & virtutibus, à quibus est alienus, se predicari gesti. Non se patitur cuiquam esse subiectum, sed semper primatum cupit, & ad maiorem gradum emergere: & quod ex meritis non potest, ambiendo destituta à fluctibus iactatur huc illuc.* Chry. in Matthæum. *Nihil certe arrogantia atque superbia peius, quæ mentis quoque vires natura hominibus concessas ita denunciat, ut amentes ex prudentia, ac animo solidos efficere videatur. Nam si quis cum statura cubitum non superet, instar montium, imò altiorem se putet, ac ideo se quasi montes excessurus erigat, nullum aliud argumentum suæ insanie quæremus. Sic cum inflatum videris hominem, qui meliorem se ceteris arbitretur, contemni que opinetur, si ceteris hominibus conferatur, nullum iam aliud signum recordiæ hominis exquiras. Tanto quippe ridiculosior his est, qui natura insaniunt, quanto ipse sponte hunc sibi morbum intect: nec hac re solum miser, verum etiam quia in miseria fundum se detrusit, ut nihil sentiat. Quando enim is, peccata sua, ut oportet, cognoscet? Quando nimium se delinquere sentiet? Certe quasi vile mancipium, & miserum, captivum diaboli cum abduxit, agit atque verberibus & mille contumeliis, quocumque velit. Ambrosius in sermonibus. *Ad imperiū cælorum non perveniuntur superbia, divitiis, præfectura: sed humilitate pauperie, lentate. Arctia enim & angustia via est, quæ ducit ad regnum. Quisquis ergo honoribus inflatus fuerit, & auri thesauris dilatatus, tanquam onustum & impeditum animal per angustum regni iter transire non poterit. Si mulieriam ut se existimant pervenisse, sarcinam eius exigua porta non capiens, repercussa limine retrorsum redire cogit. Tamen est angusta divitiū porta cælestis, quam est camelo acus foramen exiguum. Et in psalmum 118. Scriptura dicit, Dominus superbis resistit. Tanquam suæ contumelia propulsator veluti quoddam suscepit adversus superbiam speciale certamen: tanquam dicat. Meus iste adversarius est, qui me laceffit, mihi debetur ista congressio. Hier. ad Antonium. Scriptura ait, Superbis Deus resistit, humilibus dat gratiam. Vide frater, quale malum sit quod adversarium habet***

Ecclesi. 3. 20.

Matth. 23. 12.

Cyp. lib. 1. ep. 3.

I. 2. 3. A.

I. 1. 4. 13.

Basil.

Chry. hom. 59.

Amb. serm. 10.

Matth. 7. 34.

Id serm. 7.

Iac. 4. 6.

Hier. ep. 45.

Luc. 18. 14.
Id. mans. 41.

Aug. c. 19.

1. Pet. 2. 10.

Matth. 26. 75.

Psal. 21. 17.

Greg. c. 31.

Eccli. 10. 7.

Pros. lib. 3. c. 1.

Amb. lib. 10. cp.
84.

Id. fecm. 7.

Chry. hom. 39.

Aug. lib. 2. c. 2.

Id. lib. 9. c. 23.

Deum. Ob quod in Evangelio et Pharisaeus arrogans spernitur, et humilis iustus auditur. Et ad Fabiolam de 40. mansionibus. Nihil, ut crebro diximus in periculosum est, quam gloria cupiscas, et iactantia, et animus conscientiam vitium. Avg. libro 14. de ciuitate Dei. Initium omnis peccati superbia. Quisquam enim superbia, nisi peruersa celsitudinis appetitus? Peruersa. n. celsitudo est, deserta enim debet animus inhaerere principio, sibi quodammodo fieri atque esse principium. Flore cum sibi nimis placet. Sibi verò ita placet, cum ab illo bono immutabili deficit, quod magis placere debuit, quam ipse sibi. Et paulo post. Unde superbi secundum scripturas sanctas alio nomine appellantur, sibi placentes. Et rursum. Ideo audeo dicere, superbis esse vitium, cadere in aliud quod apertum, manifestumque peccatum, unde sibi displicent, qui iam sibi placendo ceciderant. Salubrius enim Petrus sibi displicuit, quando peccauit, quam sibi placuit, quando praesumpsit. Hoc dicit et sacer psalmus. Imple fures etrum ignominia et querent nomen tuum Domine. GR E G. lib. 3. Moralium. Radiculus mali superbia est, de qua scriptura attestante dicitur. Initium omnis peccati superbia. Prima autem eius soboles, septem nimirum principalia vitia de hac vitiosa radice proferuntur: scilicet inanis gloria, inuidia, ira, tristitia, auaritia, venustas, gluuies, luxuria. Sed habent contra nos haec singula exercitum suum. Nam de inuidia gloria in obedientia, iactantia, hypocrisis, contentiones, pertinacia, discordia, et nouitiam

presumptiones oriuntur. B. Prosper de vita contemplatiua. Initium, inquit scriptura, non alicuius, sed omnis peccati superbia, ut euidenter ostenderet, quod istud peccatum omnium causa: quoniam non solum peccatum est ipsa sed etiam nullum peccatum fieri potest, potest, aut poterit sine ipsa: siquidem nihil aliud omne peccatum nisi Dei contemptus est, quo eius precepta calcantur.

III R E M E D. Considera superbiam inter peccata esse & primum et omnium grauissimum secundum doctrinam praeceptorum Patrum. A. M. ad Demetriadem Inter omnes lapsus hominum, inter omnia commissi peccatorum nulla est grauior, quam superbiorum ruina, maxime cum ipsa elatio in Dei reuerentiam. Et in psalmum 118. Maximum peccatum in homine superbia est, quandoque inde manant nostri origo delicti. Hoc telo nos primum diabolus vulnerauit et percussit. Nam nisi serpentis persuasionem deceptus, sicut Deus esse voluisset, etc. quam feralis cule ad nos transfisset hereditas. Quid igitur hoc peccato potest esse deterrius, quod a Dei capite iniuria? CHR Y. ad populum Antiochenum. Magnitudo elationis malum, stultum esse melius est, quam insolentem. Illic enim stultitia tantum est, mentisque tarditas: hic autem stultitia peior est, et fatuitas cum furore. Stultus sibi meripso malum est: elatus et aliis pestis. Ex amentia hoc vitium nascitur. Non potest esse superbus, qui fatuus non sit Stultitia verò plenus est superbus. Avg. contra Academicos. Superbia vitio nihil immanius. Et libro quarto de Trinitate. Nullum vitium est, cui magis diuina lege resistitur, et in quod magis accipiat demerandi ius ille superbissimus Spiritus, Et doctrina Christiana. Nulla fere est pagina sanctorum librorum, in qua non solet, quod Deus superbis resistit. Et in psalmum

num 58. *Omnia vitia in malefactis timenda sunt, superbia in beneficiis plus metuenda est.* Et in 93. cum dixisset Phariseum superbum fuisse in bonis factis, publicanum vero humilem in malis factis. *Videte, inquit, fratres: magis placuit Deo humilitas in malis factis, quam superbia in bonis factis.* Sic odit DEVS superbos: & ideo sic conclusit. *Amen dico vobis, descendit iustificatus publicanus magis, quam phariseus.* CASSIANVS libro 12. Institutionum. *Tantum est malum superbiae, vt non angelum, non alias virtutes contrarias, sed ipsum Deum aduersarium habere mereatur.* GREGORIVS 14. Moralium. *Quia redemptor noster sorda regit humilium, & Leuiathan Rex dicitur superbiorum, aperte cognoscimus, quod euidentissimum reprobiorum signum superbia est, at contra humilitas, electorum.* Quod autem haec consideratione mederi possis superbiae morbo, inde liquet, quod S. BASILIUS quaestione posita, quomodo sanari possit superbus respondet. *Si fidem habeat sententia illius, qui dixit. Dominus superbis resistit*

Luc. 18. 10.

Cass. c. 7.

Greg. c. 23.

Basil. reg. breu.

q. 35.

Iac. 4. 6.

IV. REMED. Considera, quam grauiter a Deo punita sit superbia.

Primo in Lucifero, eiusque federatis sociis, de quo apud Isaiam. *Quomodo cecidisti de caelo Lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo. In caelum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis: ascendam super altitudinem nubium: similis ero altissimo. Verum tamen ad infernum detraberis in profundum latiti.* Quo exemplo morbum superbiae sanauit in Apostolorum cordibus Christus. Cum enim illi apud Lucam animo elati gauderent, quod spiritus malis subicerentur, ilico respondit. *Videbam Satanam, sicut fulgur de caelo cadentem. in hoc nolite gaudere, quia spiritus subiciuntur vobis.* 2. exstructoribus turris Babel Gen. 11. 3. in Core, Dathan, Abiron. Num. 16. 4. in rege Saul. 1. Reg. 15. 5. in Senacherib. Isa. 37. 6. in Nabuchodonozore. Danielis quarto. 7. in Holopherne Iudith. 6. 8. in Aman, Ester quarto. 9. in Antiocho. 5. Machab. 9. 10. in Herode. Actorum 12. His addi potest apostata Christianorum Iulianus, qui cum lethali vulnere, incerto auctore telo diuinitus directo percussus in Perside ad fluminis ripam iaceret, tamen ob spretam Christi religionem mori se confiteretur, & a Nazareno victum agnosceret, consilio tamen cum Sacerdotibus sacrilegis inuito se clam in fluuium praecipitare voluit, vt diuinitus raptus videretur. Verum cum suo duce satana in tartara praiceps actus est, atque impletum psalmi vaticinium. *Superbia eorum, qui te oderunt ascendit se nper.*

Isa. 14. 12.

Luc. 10. 18.

Niceph. lib. 20.

cap. 37.

Psal. 73. 23.

IV. REM. Considera deterrimos superbiae effectus & mores. CHRYSOSTOMVS ad pop. Antioch. *Nullum malum par elationi. Hominem reddit daemone, blasphemum, contumeliosum periuurum, cupidum caedum & homicidiorum. Elatus semper in doloribus. viuit: semp indignatur, semper marec, nihil est q. ei posse explere libidine. Sicut. n. auari, quanto plura acceperint, tanto plurius egent: sic superbi, quanto maiori funguntur bonore, tanto plus concupiscunt.* AMBROSIVS lib. de Noe & arca. *Superbia se extollit in hac serrena,*

Chry. hom. 48.

Amb. c. 26.

Iſa. 3. 16.

Greg. lib. 14. c. 18.

cap. 29.

Call. c. 27.

Baſhom. 21.

terrena fragiliſque ſubſtantia, & immemor diuiniſſimum humana deſpiciens ipſam arrogantis viri habitum inceſſumq; deformat; quales deſcribit Iſaias Iudæa filias oculorum micantes nutibus, & alta ſe ceruice iactantes. Sunt enim huiusmodi erigentes ſuperbia, inflato corde, elato pectore, ceruice reſupina: qui ſolum quidem veſtigium pedum preſtringat, toto autem ſe librent corpore, & inani ſuſpendant examine: in priora reſſe procedant, ad poſteriora verticem reclinantes: cælum ſpectent, terram autem ſubſiliant, tanquam ceruicis dolore ſuffixi, vitæ reclinar eâ non poſſint. Gregin Moralibus de ſua vitia. eas ſolummodo virtutes impetunt, quibus ipſa deſtruntur. Superbia autem, quam virtutum radicem diximus, nequaquam vnus virtutis extinctioe contra cuncta anima membra ſe erigit, & quaſi generalis ac peſſifer morbus corpori omne corrumpit, &c. Quisquis eius tyrannidem in ſe captiua mente ſuſceperit, breuiſſimum damnum patitur, & claſſo cordis oculo iudicij & quietatem perdit. Nam cuncta quæ ab alijs bene geruntur diſplicent, & ſola ei quam ipſe vel præſe egerit placeant. Semper aliena opera deſpicit, ſemper miratur, quæ ipſe facit. Et inferius. Cunctis ſuperbia quæ cogitatione tu mentibus inest clamor in locutione, amaritudo in ſilentio, diſſolutio in ſeruitate, furor in triſtitia, inhonestas in actione, honeſtas in imaginatione, creſcitioe in ceſſu, rancor in reſpoſione. Horum mens ſemper eſt ad arrogandas cõrumellas valida, ad vitandas infirma ad obediendum pigra, ad laceſſendos verò alios importuna. Cas. libro 11. inſtitutionum monaſticarum, de moribus monachi ſuperbiſe loquitur. Quisquis ſuperbia morbo fuerit occupatus, non ſolum nullâ ſubiectionis aut obedientie regulam cuſtodire dignatur, verum ne ipſam acribus quidem ſuis doctrinam perfectiſſimis admittit: tantum quæ cõcreſcit in corde eius ſpirituſ ſubſtantiæ, ut cum forte talis fuerit oborta collatio, vno in loco flare neſciat eius obrutus, ſed huc illucque circumferatur intuitus. Et infra. Dum pro conſcientia ſua torum contra ſe ſuſcipere eſſe prolatum, vehementiori cordis obſtinatione obduratur: iræ quoque ſtimulis accenſus inſtigatur: deinde poſt hæc excelsa vox ſermo rigidus, amara & turbulenta reſpoſio: inceſſus erectus ac mobilis, lingua facilis, procaz loquela, nec vnquam tacturitas amica, &c.

V. REMED. Consideratio vitæ Chriſti vel maximè paſſionis. Vnde ſam namque Domini diſpenſionem inquit, Baſilius in humilia de humiliate, ad humilitatem nos inſtruire deprehendimus. Cum infans eſſet mox in ſpelunca, nec lectus, ſed præſepi imponitur. Deinde in Domicilio fabri & matris pauperula enutritus, ſubditus matri & illius ſponſo. Docetur audiens, quorum non egebat: interrogans vero, & interrogando admirabilem declarabat ſapientiam. Subditur Iohanni, & baptiſmum ſuſcipit à ſeruo Dominus. Nemini aduerſariorum reſiſtit, neque inenarrabilem ſuam poteſtatem in quenquam vibrat, ſed quaſi potentioribus cedit, & poteſtati temporaria potentiam, quam illa habebat permittit. Principibus Sacerdotum in ſormioſiſtitur, ad præſidem ducitur, & iudicium illius ſuſtinet. Et cum poſſet calumnias ſuos arguere, ſilentio tolerat illorum calumnias. Conſpuitur à ſeruis ac viſiſſionis peris. Morti traditur, ei que hominum iudicio turpiſſima. Itaque hominem omnia ab ipſa

inuitate ad mortem vsque exercuerunt. **AVG.** lib. 8. de Trinitate. Hoc nobis prodest credere, et firmum atque inconcussum retinere, scilicet humilitatem, qua Christus natus est Deus ex femina, et a mortalibus per tantas contumelias perductus ad mortem, summum esse medicamentum, quo superbia nostra sanaretur tumor, et altum sacramentum, quo peccati vinculum solueretur, **GREG.** lib. 34. moralium, et ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum. Contra huius languoris (superbiæ) pestem audiamus cuncti, quod magistra veritas docet, dicens. Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde. Ad hoc namque unigenitus Dei filius formam infirmitatis nostræ suscepit, ad hoc invisibilis, non solum visibilis, sed etiam despectus apparuit, ad hoc contumeliarum ludibria irrisumum opprobria, passionumque tormenta toleravit, ut superbum non esse hominem doceret humilis Deus. Quanta ergo humilitatis virtus est, propter quam solam veraciter edocendam, is qui sine aestimatione magnus est, vsque ad passionem factus est parvus?

Greg. c. 21. & lib.
4. ep. 83.
Match. 11. 29.

VI. R E M E D. Confidera vanitatem opum, honorum, donorumque corporis & animi, quæ solent præbere occasionem superbiæ. **CHRYS.** ad Chry. hom. 43. populum Antiochenum disputans, qua ratione mederi possumus morbo superbiæ. Cogita, inquit, gehennam, cogita multo meliores te, cogita præsentia, ipsam humanam naturam, quam nihil sit homo. Cum videris in foro mortuum efferrî orphanos sequentes filios, uxorem viduam plangentem plorantes seruos, amicos mærentes, præsentium rerum vanitatem cogita, et quod ab umbra, formis que nihil differunt. Sed non vis hoc? cogita prædiuites in bellis temerè pereuntes, magnatum et illustrium domos considera, nunc solo prostratas: considera quantum potuerint, et nunc ne eorum quidem memoria remanet. Per singulos enim dies, si velis, horum exempla reperies, magistratum successiones, proseriptiones diuitum. Multi tyranni confederunt humi, non existimatus autem gestavit diadema. Hæc nonne quotidie fiunt? Nonne nostra rotæ cuidam similia sunt? &c. Exempla si velis ubique reperies. Si verò nihil horum velis, pensa naturam nostram, ex quibus constat, et quo desinit. Cogita cum dormis, quo sis dignus: nonne vel minima bestia te posset interimere? Et rursum alibi ad eundem, Fortis es, et altum sapis, nonne propterea magis humiliari debes? Quare sapis altum in re vilissima? Nam et leo te est audacior, et aper fortior, nec es ad eos culex. At et latrones et fures, et gladiatores, et serui tui fortiores sunt: hoc igitur laude dignum? Sed pulcher es et speciosus. Cornicum ostentatio, non es pavone pulchrior, neque propter florem, neque propter alas. Verum et cygnus valde pulcher est, et alia aves multe, quibus si fueris comparatus, aspicias te quod nihil. Frequenter autem et viles pueri, et innuptæ virgines, et meritoria mulieres, et molles viri gloriam hanc habuerunt. At es locuples, unde? quid possidens? Aurum argentum, lapides pretiosos. hæc est, et latronum, et metalla seruitanum gloria. Sed ornaris et comcris. Verum et equos comptos videre licet, apud Persas quoque camelos, hominum verò sceticos omnes. Non confunderis in his alta sapiens, in quibus bruta tecum sociantur, et serui, et homicida, et molles, et latrones et fures? Sed propter vocem altum sapis, Cygno, lascivitiæ nun-

Chry. hom. 43.

Id. hom. 39.

PPP

quam

quem tu suavius canere poteris. *At in artis varietate. Et quid ape in hoc sapientiam? Quis phrygio, quis pictor, quis geometres huius opera poterit imitari? Sed in re subilitate. Verum hac aranea tibi praestant. At in pedum velocitate, rursus prima ferunt bruta, lepus & caprea. Sed acutè cernis, tamen non si ut doveas, nec ut aquila. At auditum habes acutum sed asinus acutiorem. At olfactum. Verum canis teperecedere non sinit &c. Vides quantum nobis verum examina. in conferat. Omnibus huiusmodi altiora sapiens etiam brutis vilior inuentus est. Et multo post. Unde igitur, homo dignus es brutis imperare? Ex ratione. Sed non inest si perbo: cum enim ea non debet utatur etiam illis petor est. Av G. in sententia à B. Prospero collectis. Dicitis flores & maiorum nobilitate te iactas, & exultas & patria & pulchritudine corporis, & honoribus, qui tibi ab hominibus deferuntur? respice te ipsum, quia mortalis es, & quia terra es & in terram ibis. Circumspice eos, qui ante te similibus splendoribus fulserunt. Vbi sunt, quos ambiebant civium potentatus? Vbi in superbiae imperatores? Vbi, qui conventus disponebant & festa? Vbi equorum splendidi inuoluti exercituum duces? satrapae, tyranni? Non omnia pulvis? non omnia fauilla? non in paucis ossibus eorum vita memoria est. Respice sepulchra, & vide quis servus, quis Dominus, quis pauper quis dives? Discerne, si potes vinculum à Rege, fortem à debili, pulchrum à deformi Memor itaque natura, non extollaris aliquando. Memor autem eris, si te ipsum respexeris. BERNARDVS in Cantica. Qui se inquit Apostolus putat aliquid scire, nondum scit, quomodo oporteat eum scire. Vides quoniam non probat multa scientem, si sciendi modum nescierit? Sunt namque qui scire volunt eo fine utrum ut sciant, & turpis curiositas est. Et sunt, qui scire volunt ut sciantur ipsi, & turpis vanitas est. Qui profecto non euadent subsannantem Satyricum, et qui huiusmodi est decantantem. Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter. Et sunt item, qui scire volunt ut scientiam suam vendant, verbi causa pro pecunia, pro honoribus: & turpis quaestus est. Sed sunt quoque, qui scire volunt ut edificent, & caritas est. Et item, qui scire volunt, ut edificentur, & prudentia est. Horum omnium soli ultimi duo non inveniuntur in abusione scientia, quippe qui ad hoc volunt intelligere, ut beneficiant. Denique intellectus bonus omnibus facientibus cum, reliquit omnes audiant. Scienti bonum, & non facienti, peccatum est ei.*

VII. R E M E D I V M. Considera praestantiam virtutis humilitatis, quae è diametro pugnat cum superbia, & est antidotum efficacissimum ad sanandum morbum superbiae, si mente non solum pura, sed verbo quoque & factis praestetur. HIER. ad Celantiam. Nihil habeas humilitate praestantius, nihil amabilius. Hac est enim praecipua conservatrix, & quasi custos quadam virtutum omnium: nihilque est, quod nos ita, & hominibus gratos & Deo factos, quam si vita merito magni, humilitate infimissimas. Propter quod scriptura dicit: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Et Dominus loquitur per prophetam. Super quem alium requiescam, nisi super humilem & quietum, & tremorem verba mea? Verumtamen humilitatem sequere, non quae ostenditur &

Aug. sent. 386.

Bern. serm. 36.
1. Cor. 8. 2.

Petrius Sat. 1.

Psal. 110. 10.
Iac. 4. 17.

Hier. ep. 14.

Eccli. 3. 10.

Ma. 66. 2.

simulatur gestu corporis, aut fracta voce verborum, sed que puro affectu cordis exprimitur. Multo deformior est illa superbia, qua sub quibusdam humilitatis signis latet. Nescio enim quomodo turpiora sunt vitia, qua virtutum specie calantur. Aug. ep. 56.
AUGUSTINVS ad Dioscorum. Nisi humilitas omnia, quaecumque benefacimus & praeceperit, & comiteretur, & consecuta fuerit, & proposita quam intuemur, & apposita, cui adhaeremus, & imposta qua reprimamur, iam nobis de aliquo bono facto gaudentibus totum extorquet de manu superbia: vitia quippe cetera in peccatis, superbia verò etiam in rectè factis timenda est, ne illa quae laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur. Itaque sicut Rhetor ille nobilissimus, cum Demosthenes.
interrogatus esset, quid ei primum videretur in eloquentiae praeceptis observari oportere, pronuntiationem dicitur respondisse: cum quaereretur quid secundo, eandem pronuntiationem: quid tertio, nihil aliud, quam pronuntiationem dixisse se si interrogares, & quotiens interrogares de praeceptis Christianae religionis, nihil me aliud respondere nisi humilitatem liberet. Quomodo autem practicè & in particulari factis ipsis humilitas illa declaranda sit, accuratè docet **B. BAS.** Ommino vere memor esto parameia. Superbis inquit, resistit Deus, humilibus verò dat gratiam. In promptu habe dictum illud Domini. Quisquis seipsum humiliaverit, exaltabitur, & qui seipsum exaltaverit, humiliabitur, & c. Si quando te praesens benefactum non nihil elatum reddat ad memoriam revoce, quid olim male feceris, & cessabit insensata illa animi inflatio. Et si quequam in praesentiarum delinquere videris, ne hoc solum in illo spectes sed cogita simul, quae rectè vel feceris olim vel nunc quoque facias, & deprehendes saepe numero ealem si singula, inquisieris, nec particulas quasdam tantum scrutatus fueris, te esse meliorem. Neque Deus enim hominem particulariter examinat. Nam ego inquit, & opera, & cogitationes ipsorum coniunctim producturus venio. Et cum Iosaphat regem aliquando propter peccatum recens commissum reprehenderet, simul & rectè factorum mentionem fecit, dicens. Veruntamen & actus quidam boni inveni sunt in te. Et infra. Quoniam igitur pacto ad salutarem hanc animi humilitatem perniciose 2. Paral. 19. 3.
superbia elatione relicta descendimus? Si perpetuo studium modestiae exerceamus, & c. Vide ne in sermone arrogantiam & surpes sophisticam, neque dictionem ostentes superbam: sed in omnib; splendore, ac magnificentiae detrabas, comis erga amicum, mansuetus erga domesticum, patiens erga temerarios, humanus erga humiles patronus afflictis, inmensus in dolore constitutos: in summa, neminem contemnens, suavis in appellatione, alacer in responsione, dexter & expositus vniuersis, neque tua ipsius celebrans encomia, neque alios qui hoc faciant subornans, neque inhonestam de proximo famam admittens, & virtutes tuas ac prerogativas, quantum fieri potest, obregens, peccatorum verò gratia te ipsum accusans, nec expectans ut ab alio reprobentur: ut idem facias, quod iustus, qui in principio sermonis seipsum accusat, & sis qualis erat Iob, què non puduit vrbis & tumultuationem Prou. 18. 17.
propriam contra se deprecari ruinam. Ne sis increpando molestus ac seuerus neque statim, aut cum animi commotione quenquam reprehendas (respicit enim hoc contumaciam quandam). Neque propter modica delicta condemnes aliquem, quasi rigidus iuris

- Gal 6. r. exactor, sed eos, qui deliquerunt, complectare, & spiritualiter instruat, que modum admonet Apostolus, considerans teipsum, ne et tu tenteris, & tantum studij in peccatis ne apud homines gloriosus habeare, quantum impendunt alij, ut glorificentur, si quidem Christi memor fueris. Qui mercedem apud Deum amittit, dicit, si sponte apud homines cupias illustris haberi & bonum ad hoc facias, ut conspiciaris hominibus. Absurrunt enim, inquit, mercedem suam. At pralatus es aliis & comitantur te homines, ut glorificent? Par esto subiectis, non tanquam Dominans in cleris, ut Apostolus inquit, ne que secularibus Principibus te conformes. Qui namque primus esse cupit, omnium hominum seruum esse iubet Christus. BERN. ad Ogerium canonicum regularem. Humilitas, ad quam vii que ducit humiliatio, totius est spiritualis fabrica fundamentum. Siquidem humiliatio via est ad humilitatem, sicut patientia ad pacem, flectio ad scientiam. Si virtutem appetis humilitatis, viam non refugas humilitationis. Nam si non pateris humiliari, non poteris ad humilitatem provehi. Terret me. Apollolus, qui & ipse territus dicit. Parco autem, ne quis me existimet supra id quod videtur me, aut audiat aliquid ex me. Quam pulchre dixit. Parco. Non parci sibi arrogans, non parci sibi superbus non cupidus vana gloriæ, & iactator actuum suorum, qui vel sibi arrogat, quod est, vel mentitur de se, quod non est. Solus qui verè humilis est, parci animæ suæ: qui, ne putetur, quod non est, semper quantum in se est vult nesciri quid est. Grande reuera periculum, audire quenquam de se supra quam sentit in se. Quis dabit mihi apud homines tantum de veris dignè humiliari, quantum vel de falsis datum est indignè exaltari? Illam mihi vocem Propheticam iure assumerem. Exaltatus eam humiliatus sum & conturbatus. Et illud. Iudam, & vilior fiam. Iudam scilicet ut illudat. Bonus ludus, quo Michol irascitur, & DEVS delectatur, bonus ludus, qui hominibus quidem ridiculum, sed Angelis pulcherrimum spectaculum præbet. Bonus inquam ludus, quo efficitur opprobrium abundantibus, & despectio superbis. Nam reuera quid aliud secularibus, quam ludere videtur, cum quod ipsi appetunt in hoc seculo, nos per contrarium fugimus; & quod ipsi fugiunt, nos appetimus? More scilicet iocularum & saltatorum, qui capite misso deorsum, pedibusque sursum erectis præter humanum usum, stant manibus, vel incedunt, & sic in se omnia oculos desigunt. Non est hic ludus puerilis, non est de theatro, quæ feminis sædis que in fractibus prouocet libidinem, actus sordidos repræsentet: sed est ludus iucundus, honestus, grauis, spectabilis, qui cælestium spectatorum delectare possit aspectus. Hoc casto & religioso ludo ludebat, qui dicebat. Spectaculum facti sumus Angelis & hominibus.
- VIII. REMEDIUM. Simulatq; aduerteris obortam aliquam in animo tuo superbiam, falce humilitatis præscinde. Est B. GREG. in lib. 24. Moralium. Vitium superbia, inquit, ab ipsa mox radice secandum est: ut cum lateriter oritur, tunc vigilanter abscindatur, ne proeuctu vigeat, ne vsu roboretur. Difficilis enim in se quisq; inueteratam superbiam deprehendit: quia nimirum hoc vitium, quanto magis patimur, tanto minus videmus. Sic quippe in mente superbia, sicut in oculis caligo generatur. Quo se hoc latius dilatat, eo vehementius lumen angustat. Paul.

Gal 6. r.

Matth. 6. 2.

1. Pet. 5. 3.

Matth. 20. 27.

Bern. ep. 87.

1. Cor. 12. 6.

Psal. 87. 16.

2. Reg. 6. 12.

1. Cor. 4. 9.

Greg. c. 28.

Esper ergo elatio in precordijs crescit, & cum se vastius extenderit oppressa mentis oculum funditus claudit, vt captius animus typum elationis & pati possit, & tamen id quod patitur videre non possit.

VIDE V. *Ambitio. Amor sui. Curiositas. Gloria vana. Immodestia. Inobedientia. Ira. Iudicium proprium. Iudicium temerarium. Obstinatio. Præsumptio. Vestium luxus. Vindicatio iniuriæ. Voluntas propria.*

SVPERSTITIO.

Remedia aduersus Superstitiones.

IREM. Considera quid Spiritus S. in S. litteris commonefecerit de superstitionibus. Primum vetat omnes superstitiones diabolicas. Nam in Leuitico Dei mandatum est. *Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos. ego Dominus Deus vester.* Et in Deuteronomio *Non inueniatur in te, qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia atque auguria, nec sit maleficus, neque incantator, nec qui Pythones consulat, nec diuinos, aut quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus.* Et apud Ieremiam Prophetam. *Hæc dicit Dominus. Iuxta vias gentium nolite discere, & à signis cæli nolite metuerè, quæ timent gentes, quia leges populorum vana sunt.* Et apud Apostolum. *Nolo vos socios fieri demoniorum. non potestis mensc Domini participes esse, & mensc demoniorum.* Et. *Nolite locum dare diabolo.* 2. declarat superstitionibus dictis grauius offendi DEVM, nam in Exodo, *Maleficos, inquit, non patieris viuere.* Et in Leuitico. *Anima, quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi sui.* Et. *Vir, sine mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur. lapidibus obruent eos; sanguis eorū sit super illos.* Et apud Isã. *Ego sum Dominus, irrita faciens signa diuinorum, & ariolos in furorem vertens, conuertens sapientes retrosum, & scientiam eorum stultam faciens.* Et apud Michæam. *Auferam maleficia de manu tua, & diuinationes non erunt in te, &c. Et faciam in furore, & in indignatione vltionem in omnibus gentibus, quæ non audierunt.* Apostolus quoq; in Epistola ad Galatas *veneficia numerat inter manifesta opera carnis à regno cælorum excludentia.* Et in Ioannis Apocalypsi *veneficis, idololatriis, & omnibus mendacibus, dicitur, pars futura in stagno ardenti igne & sulphure.*

Leu. 19. 31.
Deu. 18. 10.

Ier. 10. 2.

2. Cor. 10. 20.

Eph. 4. 27.
Exo. 12. 18.

Leu. 20. 6. & 27.

Isa. 44. 25.

Mich. 5. 11.

Gal. 5. 20.
Apoc. 2. 18.

II. REMED. Considera quid SS. Patres de superstitionibus censuerint. S. BASILIVS in verba Isaiæ. *Quia repleta est, vt ab initio, terra eorum auguriis. Videsne, quantum mali importet auguratio. Qui huic incumbit, studiumq; adhibet Dei prouidentia ac sollicitudine destituitur. Plerique autem Christianorum susque deque habent talibus commentis aures accomodare, & illinc aucupari famam,*

Basil. in c. 2. Isa.

